

INFORMACIJA

o predsjedavanju Crne Gore Sporazumu o podregionalnoj kontroli naoružanja, Član IV, Aneks 1-B Opšteg okvirnog Sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini

OPŠTE INFORMACIJE

Sporazum o podregionalnoj kontroli naoružanja, Član IV, Aneks 1-B Opšteg okvirnog Sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu Sporazum) je potpisan 14. juna 1996. godine u Firenci sa ciljem postizanja uravnoteženog i stabilnog nivoa oružanih snaga između Strana u Sporazumu (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Republika Hrvatska i Republika Srbija) na način koji definiše brojčana ograničenja u pet kategorija konvencionalnog naoružanja¹. Sporazum takođe definiše metode i vremenske rokove za redukciju viška naoružanja, načine razmjene godišnjih informacija i uspostavljanje i funkcionisanje radnih tijela zaduženih za praćenje implementacije Sporazuma. Obavljanje inspekcija, koje predstavljaju srž Sporazuma, je jedini način potvrđivanja podataka iz informacija koje se međusobno razmjenjuju na kraju svake kalendarske godine. Obaveze i prava koja proizilaze iz Sporazuma su pravno obavezujuće.

Tokom 28 godina primjene Sporazuma, kroz snažnu posvećenost Strana ispunjavanju svih preuzetih obaveza, postignut je visok nivo transparentnosti, povjerenja i razumijevanja između Strana. Od posebne je važnosti činjenica da su Strane svoje posjede naoružanja ograničenog Sporazumom svele značajno ispod predviđenih numeričkih ograničenja. Na ovaj način Sporazum isporučuje konkretne rezultate i predstavlja važan mehanizam za jačanje bezbjednosti i stabilnosti u regionu.

Za sprovođenje Sporazuma je primarno nadležna Podregionalna konsultativna komisija (PRKK), koju čine predstavnici Ministarstva vanjskih poslova (MVP), kao vođe Delegacije, i MO/Verifikacionih centara, koji su zaduženi za konkretne elemente primjene Sporazuma na terenu. PRKK se sastaje dva puta godišnje i ima mandat da donosi odluke o sprovođenju Sporazuma. Sastancima PRKK prethode sastanci Stalne radne grupe, koja vrši pripremni rad za PRKK. U skladu sa uspostavljenim sistemom rotacija, Crna Gora je 1. jula 2024. godine preuzela šestomjesečno predsjedavanje PRKK, dok joj je takođe, po rotaciji, u pomenutom periodu pripala dužnost da predsjedava i Preglednom konferencijom. Pregledne konferencije se održavaju svake druge godine i predstavljaju priliku za osvrt na dvogodišnji rad na implementaciji Sporazuma. U radu PRKK i Pregledne konferencije učestvuju predstavnici OEBS-ovog Centra za spriječavanje konflikata, RACVIAC-a, kao i zemalja Kontakt grupe (SAD, Rusija, UK, Francuska, Njemačka i Italija).

Predsjedavanje Crne Gore

U sklopu crnogorskog predsjedavanja, koje je realizovano u drugoj polovini 2024. godine organizovani su sljedeći sastanci:

- 1) 37. sastanak Stalne radne grupe PRKK, 10–11. septembra 2024. godine u Herceg Novom,
- 2) Vanredni sastanak PRKK, 4. novembra 2024. godine u Beču,
- 3) Pripremni komitet za XIV Preglednu konferenciju, 4. novembra 2024. godine u Beču,
- 4) XIV Pregledna konferencija, 5. novembra 2024. godine u Beču,
- 5) 73. sastanak PRKK, 6-7. novembra 2024. godine u Beču.

¹ Tenkovi, artiljerija kalibra većeg od 75mm, oklopna borbena vozila, borbeni avioni i jurišni helikopteri

Učešće Strana na XIV Preglednoj konferenciji je, po ustaljenoj praksi, bilo na visokom nivou (crnogorsku delegaciju je predvodio amb. Periša Kastratović, državni sekretar u MVP), čime je dodatno ukazano na značaj koji države pridaju Sporazumu.

Na sastancima u sklopu predsjedavanja, Crna Gora je posebno naglasila važnost Sporazuma u kontekstu narušene bezbjednosne situacije u Evropi, ističući da će nastaviti da bude čvrsto posvećena dosljednoj i punoj implementaciji Sporazuma, svjesna njegove važnosti za bezbjednost i stabilnost regiona. Izraženo je zadovoljstvo što je i u krajnje kompleksnim uslovima, zahvaljujući čvrstim temeljima na kojima izgrađen, Sporazum pokazao zavidnu otpornost i što je mudrim pristupom izbjegnuto prelivanje bezbjednosnih rizika iz šireg okruženja. Istaknuto je opredjeljenje za jačanje regionalne saradnje i dobrosusjedskih odnosa, kao jednog od ključnih prioriteta naše vanjske politike, ali i preduslova za evropske integracije.

Sastanci su bili prilika da Crna Gora apostrofira da rezultatima u primjeni Sporazuma, tj. u uspostavljanju vojnog balansa i doprinosu unapređenju stabilnosti i sigurnosti u regionu, moramo biti zadovoljni, naročito u složenim uslovima današnjice, što su potvrdile i ostale Strane. Strane su izrazile zadovoljstvo zbog kontinuiteta u uspješnom izvršavanju svih Sporazumom predviđenih obaveza tokom prethodnih 28 godina što Sporazum čini možda čak i jedinim Sporazumom iz domena kontrole oružja u Evropi i šire koji je u potpunosti funkcionalan.

Kao i Crna Gora, države Strane u Sporazumu izrazile su zadovoljstvo što se Sporazum o podregionalnoj kontroli naoružanja uspješno primjenjuje u duhu međusobnog uvažavanja, povjerenja i saradnje. Istaknuta je spremnost da se u cilju pospješivanja međusobne saradnje i jačanju mira i stabilnosti u regionu preduzmu dalji koraci kako bi se sačuvala njegova relevantnost i u budućem periodu. Posebno je apostrofirana uloga Sporazuma u izbjegavanju trke u naoružanju, ali i ukazano na važnost daljeg zajedničkog rada na modernizaciji kojim bi se nadogradili postojeći rezultati i osigurala buduća perspektiva Sporazuma. Izražena je zahvalnost Centru za sprječavanje konflikata OEBS-a, RACVIAC-u i državama Kontakt grupe kao i svim državama učesnicama OEBS-a na kontinuiranom praćenju i podršci u uspješnoj primjeni i afirmaciji Sporazuma.

Na Preglednoj konferenciji je usvojen Završni dokument, koji daje pregled ostvarenja i izazova, kao i smjernice za budući rad. Završnim dokumentom su, u konstruktivnom duhu, pod crnogorskim vođstvom, usaglašena brojna pitanja od značaja za buduće funkcionisanje Sporazuma, uključujući potrebu nastavka i konkretizacije rada u cilju njegove modernizacije, kako bi se isti prilagodio modernim tehnološkim dostignućima i na taj način zadržao i nadgradio relevantnost.

Na sastancima PRKK je usvojeno nekoliko važnih dokumenata, među kojima Odluka o dopuni Protokola o postojećim tipovima naoružanja (POET), Odluka o inspekcijskim kvotama Strana u 2025. godini, Analiza realizovanih inspekcija u prvoj polovini 2024. godine, koja je pokazala da su sve predviđene inspekcijske aktivnosti u prvoj polovini 2024. godine uspješno realizovane na teritorijama Strana. Imajući u vidu da će se u 2026. godini obilježiti 30. godišnjica od potpisivanja Sporazuma, usvojena je Odluka o osnivanju organizacionog odbora za obilježavanje ovog važnog jubileja. Nakon višegodišnjih pregovora, pod predsjedavanjem Crne Gore, Strane su dogovorile jedinstveni logo, koji će od sada biti korišćen na zvaničnim dokumentima kao i u promotivnim aktivnostima koje se tiču Sporazuma.

Učešće Crne Gore na visokom nivou na Preglednoj konferenciji dodatno je potvrdilo našu privrženost Sporazumu i nastavku njegove uspješne implementacije. Strane u Sporazumu su istakle nedijeljenu zahvalnost i pohvale Crnoj Gori na uspješno organizovanoj Preglednoj konferenciji kao i šestomjesečnom

predsjedavanju PRKK koje je rezultiralo usvajanjem sveobuhvatnog Završnog dokumenta, kao i važnih odluka.

Uspješnim predsjedavanjem Crna Gora je potvrdila spremnost da uloži sve neophodne napore kako bi se ojačalo povjerenje i produbila saradnja sa susjednim državama. Dodatno, potvrđena je i opredjeljenost Crne Gore da sva pitanja i aktivnosti od značaja za mir, stabilnost i saradnju u regionu tretira kao prioritete.

Od 1. januara 2025. godine predsjedavanje preuzima Republika Hrvatska, dok se naredno crnogorsko predsjedavanje očekuje u drugoj polovini 2026. godine.